

за да го привлечем като аргументация за избора на Вазов. От тримата перушченски герои (Спас Гинев, Кочо Чистеменски, Спас Спицеринът) народният поет с присъщия си художествен усет избира Кочо¹⁸. Защото именно *той* е достойният да сътвори за поколенията реалните и чудодейните „обувки“ на един град, но и на цяла една национална общност, упътила се към смъртта–живот. Вазов е избрал чизмаря Кочо, тъй като той е бил посветеният човек с „виза“ за небесното царство. Човекът, който *има правото* и другите да посвети с дух и огън. Човекът, който в „простото“ си мирско битие моделира материята в човешки форми (обувките), но и човекът, който в граничността на битието преобразува простотеземното в свещеноземно. Така че Кочо е не единствено реално съществувал обущар от Перушица, издигнал се до общонационален пример по време на Априлската епопея. „Кочо“ е национално сказание, притча, народностно–верският „език“, чрез който поколенията надмогват ужасите на темпоралността. „Кочо“ е обущарят изковал и съшил „обувките“ на българското живеене *post mortem*.

В тази забележителна творба на образцова националногероическа жестовост Вазов тръгва от масовата патетика на събитията към частния, лично–биографичен избор в граничността между живота и смъртта. В същото време отделният случай се оказва типологичен, вариация на архетипа в измеренията на историчното. Вазов умее да формулира биографическия разказ като ядро на общоподелима значимост. Биографичен разказ, който надмогва личното и се превръща в митологема много по–ярка и сакраментална от историческите клишета за епохата.

„Кочо“ е уникален български текст, национален „самоучител“ за жертвено–героическо поведение. „Кочо“ е пример за това как обикновеното може да бъде изключително, а изключителното да се превърне в общоподелима норма. Чизмарят наистина успява да трансформира естествения страх от смъртта в поезия на честта и на съборната свобода. В този смисъл Кочо съвсем не е пленник, зазидан в темелите на историята, не е поредният биографичен епизод от величавия вихър на Априлската епопея. „Кочо“ е самият *екстаз* на жертвата. Застанал лице в лице с хаоса и мрака на робското битие, той е културният герой, усвоил, „опитомил“ и преобразил историята. От „Кочо“ нататък и Перушица заживява в други ритми – на осветено българското. От „Кочо“ нататък Перушица вече е митологизирано пространство в националната литературна география.

Обувката като универсален символ е знак за авторитет, достойнство и за поемане на отговорности. Респективно обущарят е човекът, който не само претенждава, но и генерира качествата чест, справедливост, мъдрост. Той е опитомителят на дивото и хаотичното, на варварското и разрушителното, на безумните и атаквистични човешки нагони. Кочо наистина е незаменимият занаятчия, който и смъртта превръща в убежище. Затова и перушченският чизмар посреща смъртта с „отворени очи“. Той е разбрал, че да живееш и умреш заради вяра и родина, е великата мъдрост да служиш на любовта.

Кой е Кочо – простият перушченски занаятчия или митопоетичният обущар? Кочо е робският и свободният, заклещеният в капаните на историята, но и освободеният се от брещното човек. Кочо е „старият майстор“, владеещ тайното изкуство на занаята да извае чудодейните обувки на цяла една общност, за да може да пропътува тя през апокалипсиса на земното и се прероди в пространствата на свободата.